

Förvaltningsrätten i Luleå /
Länsrätten i Norrbottens län

Angående Ert mål nr 105-10 / 861-09

Inledningsvis vill vi påminna om att vi begärt förtursbehandling vid kammarrätten och ej i länsrätten. Dessutom har vi begärt att Ni avvaktar med Ert avgörande till dess att viss tid förflutit från det att kammarrätten avgjort sitt mål. I denna har vi som angetts i första hand yrkat återförvisning till Er för förnyad handläggning. Genom beslut den 20 januari 2010 har Ni avslagit vår till Er ställda begäran och detta har Ni motiverat med att Ni funnit ”att det inte finns skäl” för Er att avvakta kammarrättens avgörande. Vi avser att påvisa att det finns just sådana skäl.

Vi har under den muntliga förhandlingen den 9 februari 2010 fått kännedom om att det förekommit muntliga kontakter mellan Er och kammarrätten, länsstyrelsen och Håkan Forsén som företrädare för samebyn. Däremot har Ni inte tagit kontakt med oss ”för planering av den fortsatta handläggningen” som det angetts i ett Ert meddelande den 24 november 2009 i ärende med diarienummer 2009-117.

Vi har kunnat konstatera att kammarrätten den 5 januari 2010 fått del av vår förtursbegäran men ännu inte besvarat denna. Däremot har Ni den 13 januari 2010 eller åtta dagar senare tagit initiativ till att handlägga Ert mål.

Vi har påstått att det föreligger processhinder för ett slutligt avgörande i sak. Detta vidhåller vi. Grunden till detta är att vi menar att fråga är om sk litispensens. Den fråga som nu i sak är aktuell – nämligen koncession till utgången av 2010 i Sattajärvi sameby – inryms i den fråga som kammarrätten har att handlägga. Processhindret skall för övrigt iaktas självmant av rätten och hindret föreligger ej i kammarrätten utan i länsrätten. I anledning av att rätten under muntlig förhandling ventilerat frågan som att det skulle gälla en sak i kammarrätten och en annan i länsrätten finner vi oss föranlåtna att närmare beröra frågan. Detta sker med utgångspunkt i att saken är just koncession i Sattajärvibyn till utgången av 2010 eller mer precist att under viss tid få driva renskötsel med ett högsta antal renar inom ett visst bestämt område. Detta är så att säga objektet medan subjekten – Hans Erkki eller vi – ligger utanför saken. Det kan för övrigt noteras att rätten i sitt beslut den 20 januari 2010 ej angett saken till ”Hans Erkkis koncession i Sattajärvi sameby”. Vi exemplifierar nu med de konsekvenser som skulle kunna följa av ett påstående att saken är olika i de båda domstolarna.

Vi antar att länsrätten prövar och ogillar av oss anförda besvär. Detta leder till att det i samma instans skulle finnas två domar – en för övrigt överklagad – enligt vilka vi inte skulle få koncession. Det kan vidare anmärkas att länsrätten i sin dom den 4 februari 2009 själv – med avseende på vår ansökan – funnit ”att det inte finns utrymme för att öka antalet renar” och ”medge ytterligare koncession”. Detta måste innebära att länsrätten då utgått från att saken – den meddelade koncessionen – utgjorde processuellt och materiellt hinder för oss att få koncession. – Vi antar nu i stället att vi helt eller delvis skulle vinna processen i länsrätten. I så fall skulle det i samma instans finnas domar enligt vilka vi såväl skulle få koncession som inte få sådan. – Det väsentliga för att avgöra frågan om litispensens är alltså de konsekvenser som kan följa av att länsrätten nu ej avvaktar kammarrättens avgörande.

Om det ändå skulle vara så att rätten menar att det inte föreligger processhinder till följd av litispensens är det rimligt att mot bakgrund av vad vi anført förvänta sig att rätten klart anger skälen för sin bedömning.

En anknytande fråga som under den muntliga förhandlingen upptogs av rätten är den om vi skulle äga yrka koncession för egen del i en process som nu gäller ett beslut genom vilket Erkki beviljats sådan. Det är då att märka att vi ansökt om koncession när länsstyrelsen fattade sitt beslut. Ett länsrättens avgörande nu får vidare inte förestavas av en tanke på att försvara domen den 4 februari 2009. Den har beklagligtvis vilat på felaktiga processuella förutsätt-

ningar och vi är väl medvetna om att sådant kan inträffa. Med det följer emellertid ej att samma lapsus skall upprepas i form av ett medvetet ställningstagande. Om rätten skulle fastna vid tanken skulle detta innebära att vi ställdes inför ett moment 22 och att rätten skulle knäsat den av länsstyrelsen tillämpade principen att söndra och härska. Vi menar däremot utifrån rättsstatliga principer att förekommande felaktigheter nu måste få till följd att kammarrättens avgörande avvaktas. En annan aspekt på den av rätten upptagna frågan kan utgå från att länsstyrelsen endast fattat sitt decemberbeslut på vilket vi klagat och vidhållit vårt yrkande om egen koncession. Skulle länsrätten då efter något års överksamhet blott konstatera att vi inte kan få frågan om egen koncession prövad?

Det har begåtts en hel del processuella felaktigheter. Något som måste hållas i minnet är dock att de processuella reglerna är avsedda att skapa reda i beslutsordningen och processerna. Det är så att säga hela kvintessensen med reglerna att de skall borga för en sådan reda och för en transparens. I detta sammanhang måste också pointeras att de processuella reglerna ej är särskilt svåra att förstå men att en felaktig tillämpning av dem leder vilse. – Nu måste de begångna felaktigheterna rättas till och vi har anvisat en väg som leder till klarhet och enkelhet.

Det förhållandet att länsrätten i sitt beslut den 20 januari 2010 funnit att det inte fanns skäl att avvakta kammarrättens avgörande och avslagit vårt yrkande i den delen innebär ej att rätten – som har att självant iaktta de av oss påvisade processhindren – skulle vara förhindrad att nu fatta ett beslut av innebörd att kammarrättens avgörande avvaktas innan länsrätten fattar ett beslut i sak. Med det följer ej att länsrätten inte kan fortsätta med handläggningen i övrigt men städse då måste utgå från att domen den 4 februari 2009 inte vunnit laga kraft.

Vi har i inlaga dagtecknad den 17 januari 2010 (jfr aktbilaga 29) anfört att meddelandet den 19 november 2007 och tjänsteanteckningen den 20 november 2007 inte konstituerat någon ansökan. Under förhandlingen den 9 februari 2010 åberopade dock Forsén att det ändå skulle finnas en giltig ansökan. Till stöd för detta företedde han en ansökan dagtecknad den 14 juli 2005. I denna angavs emellertid att den gällde koncession ”dels för resten av år 2005 dels därefter för den nya koncessionsperiod som länsstyrelsen fastställer, lämpligen minst fem år”. Den har alltså endast gällt för den koncessionsperiod som länsstyrelsen fastställt. Av ett länsstyrelsens beslut den 29 november 2006 i ärende med diarienummer 611-17357-06 framgår att den koncessionen löpte ut med utgången av 2006. Det går därför ej att påstå att ansökan den 14 juli 2005 skulle ha fortsatt giltighet. Detta bekräftas också av den ansökan som låg till

grund för beslutet den 29 november 2006 och detta och beslutet den 15 februari 2007 har vi redan berört (se aktbilaga 29). Det var således riktigt av länsstyrelsen att fordra en ny ansökan men felaktigt att som en sådan godta Forséns uppgift. Detta hänger samman med att vi ej kan se att Erkki är satt under förmyndare. Angelägenheten av att en korrekt handläggning iakttas beror även på det skadeståndsansvar som kan träffa koncessionshavaren (jfr Ds Jo 1984:2 s 21). Dessutom tillkommer motstående parts intresse eller i detta fall vårt (jfr 29 § förvaltningsprocesslagen). Felaktigheten kan ej heller botas i efterhand (jfr regeringsrättens dom den 15 maj 1986 i mål nr 4557-1982 rörande Avans jaktvårdsområde).

En ytterligare processuell fråga gäller också beslutet den 19 december 2007. I detta har inget nämnts om att även vi sökt koncession. Först när länsstyrelsen trodde att beslutet vunnit laga kraft (jfr exempelvis länsstyrelsens beslut rörande Lars-Göran Sunna i ärende med dnr 611-3257-09) beslöts den 4 juni 2008 om avslag på vår ansökan. Detta förfaringssätt att söndra och härska har länsstyrelsen även tillämpat i andra sammanhang (jfr exempelvis rörande Håkan Mattsson och Kojkul skogslappby med dom i länsrätten den 28 maj 1998 i mål nr 1521-96 mfl). Vad länsstyrelsen gjort är att den i sin maktfullkomlighet tagit ovidkommande hänsyn och att fråga således varit om illojal maktanvändning eller sk détournement de pouvoir till vårt förfång. Beslutanderätten har således använts ”i ett syfte, som är främmande för det författningsbemyndigande varpå beslutanderätten grundar sig” (Håkan Strömberg, Allmän förvaltningsrätt, 1969, s 84). Detta utgör dessutom ensamt resningsgrund (jfr SOU 1964:27 s 655) och grundar även inte tidsbegränsade nullitetsbesvär (jfr Ragnemalm, Förvaltningsbesluts överklagbarhet, 1970, s 656) till följd av att decemberbeslutet ”uppenbarligen varit behäftat med gravt – formellt [---] – fel och innebärande att det skall förklaras sakna laga verkan (ib).

Länsstyrelsen vägrade att infinna sig vid förhandlingen den 9 februari 2010 och har efter att ha tagit del av innehållet i protokollet från förhandlingen blott funnit sig vidhålla tidigare beslut och yttranden och ej ha något ytterligare att anföra. Mot denna bakgrund yrkar vi att målet sätts ut på nytt till muntlig förhandling och att som vittnen då hörs dessa tjänstemän vid länsstyrelsen: Erik Gustavsson, Gunilla Mambré och Gunilla Nyberg. Med förhören avser vi att styrka att länsstyrelsen tagit ovidkommande hänsyn och att fråga varit om sådan illojal maktanvändning som vi påstått. Förhandlingen kan lämpligen förläggas till Pajala där Folkets Hus tidigare nyttjats för förhandlingar avseende Muonio och Sattajärvi samebyar. Tiden för förhandlingen kan möjligen anpassas till rennäringsdelegationens tilltänkta resa till koncessi-

onsområdet den 8-9 juni 2010. För det fall att länsrätten godtar våra påståenden i nu berört hänseende förfaller naturligtvis vårt yrkande om vittnesförhör.

Processuellt yrkar vi således att decemberbeslutet skall undanröjas dels på den grund att länsstyrelsen ej ägt besluta på det underlag som den haft till hands vad rör Erkki, dels på den grund att det föreligger resningsgrund till följd av att länsstyrelsen utövat illojal makt till vårt förfång, dels på den grund att det förekommit ett så gravt tillämpningsfel att det nu finns grund för nullitetsbesvär. Ett undanröjande av beslutet skall ske ”blankt” och således utan återförvisning eftersom sakfrågan – koncession intill utgången av 2010 – redan ligger i kammarrätten. De processuella reglerna skall vidare tillämpas strikt och inte ”mesmeristiskt”.

Vi lämnar nu tills vidare de processuella frågorna och går in på den materiella frågan. I processmaterialet ingår vår klagoinlaga avseende länsrättens dom den 4 februari 2009. Vi avser ej att nu åter mer än parentetisk anknyta till detta underlag som vi förvisso ändå åberopar. I syfte att skapa en överblick avseende vad som under årens lopp inträffat rörande koncessionerna inom Sattajärvibyn har vi upprättat en sammanställning som fogas till detta yttrande som bilaga 1.

Forsén har under den muntliga förhandlingen uttryckt att frågan om vad fastighetsägarna inom koncessionsområdet har för uppfattning ej är avgörande. Med detta måste han ha underkänt regeringsrättens uttalande att lagstiftningen vilade ”på förutsättningen att ett samförstånd finns som tar sig bl a det uttrycket att koncessionshavarnas rätt motsvaras av en skyldighet för dem att ta emot renar från dessa fastigheter” (RÅ 2003 ref 69; jfr även Prop 2005/06 s 73). Vi har i denna del ej anledning att frånga Forséns uppfattning men finner det nu inte mödan värt att påvisa orimligheten i ett resonemang liknande regeringsrättens utan detta få tala för sig självt. Det enda som för förståelsen kan tilläggas är att nuvarande skötesrenägare kan tänkas förfoga över blott ett par procent och möjligen mindre av den markareal som berörs av renskötseln.

Vad som är av betydelse för att koncessionsrenskötseln skall kunna bedrivas på avsett sätt är däremot att förhållandet till markägarna gynnas av en ordnad renskötsel. Vi kan ej heller se att vårt förhållande till byns skötesrenägare skulle vara annat än gott om vi nu håller oss till dem som inte sitter i styrelsen för samebyn och som kan inrymmas i vad vi för enkelhetens skull kommit att under den muntliga förhandlingen kalla för ”småfolket”. I denna del har så Forsén

åberopat innehållet i våra yrkanden 2001. Dessa var dock helt förklarliga mot bakgrund av dels länsrättens dom den 10 november 1998 (se RÅ 2003 ref 69), dels den oerhört infekterade stämning som till följd av denna kom att uppvisas av främst dem som då styrde i samebyn men även från vissa inom Pajala kommun. Vi var också öppna för att i begränsad omfattning motta skötesrenar och detta framgår av länsrättens dom den 30 november 2001 i mål nr 781-00. Det för oss viktiga var däremot att vi inte skulle komma i en position motsvarande den som gällde för den då av länsstyrelsen som koncessionshavare utsedde Georg Larsson och det kan i detta sammanhang nämnas att han sagt sig ha ”mellan fem och tio renar men att det också kunde vara fler” (se domen s 20).

Om vi håller oss kvar vid domen den 30 november 2001 kan vi vidare åberopa vad Roland Snell, Karl Svala, Orvokki Jatko, Sven-Olof Hammarström, Sven Mella, Sally Mella och Tommy Mella med anknytning till ett länsstyrelsens beslut den 12 december 2000 hade anfört: ”Mycket märkligt beslut med tanke på vad Georg Larsson gjort med sitt reninnehav i Sattajärvi sameby under senaste koncessionsperioden. Georg Larsson har nämligen avvecklat renarna, sålt, slaktat ut och idag har han inte en ren kvar i byn. Vad vi skötesrenägare/markägare tycker är uppseendeväckande är, att renägare med större reninnehav avvecklar sina renar. Ett sådant exempel är Carl Hammarström, renägare och även skötesrenägare som sysslat med renskötsel under hela sitt yrkesverksamma liv i Sattajärvi sameby och även i stort sett lett den praktiska renskötseln efter ’väder och vind’ sen Sunna-gruppen sa upp skötesrenarna. – Nu befarar vi underteckande markägare/skötesrenägare, att renskötseln i byn som liknar näring, har upphört att gälla. – Vi kan inte heller se vem som i framtiden kommer att bedriva ändamålsenlig renskötsel inom byn om inte fastare grund återinförs. – För att i dagsläget kunna komma på ’rätt köl’ med renskötseln under näringsmässiga grunder kan vi inte se någon annan lösning än att länsrätten bifaller bröderna Sunnas yrkande till Sattajärvi sameby och att vi markägare/skötesrenägare, var och en genom ömsesidig överenskommelse/förhandling, kommer överens med bröderna Sunna om skötseln av våra renar” (se aktbilaga 82 i målet och enligt denna har det gällt fastigheter i Erkheikki, Juhonpieti, Pajala, Anttis, Kurkkio och Yli-Nuukujärvi och av dessa ligger Kurkkio och Yli-Nuukujärvi utanför gränsbestämt område för samebyn).

Vad vi kan teckna är således en annan bild än den Forsén vill skall vara ledande för rättens bedömning. Under den muntliga förhandlingen har han vidare sagt att det visserligen tidigare cirkulerat en lista med sju-åtta personer och då mest från Kangos som ställt sig på Sunnas si-

da. Det har dock gällt långt fler och åberopat vittnesförhör med Herbert Sunna har gällt just dem. Vi åberopar nu listorna som skriftlig bevisning och de ges bilagenummer 2 och 3. Det är att märka att fastighetsägarna enligt de båda listorna – bilaga 2 även upptagande fastigheter i Junosuando och Lovikka och bilaga 3 upptagande fastigheter huvudsakligen i Sattajärvi – direkt angett sig vilja upplåta sina marker till Herbert Sunna. Vad vi vill styrka med listorna är blott att genom listorna uttryckts ett förtroende för den inom Sunnafamiljen bedrivna renskötelsen. Vi kan också notera att det än till denna dag inte företetts något liknande till förmån för någon annan renskötare. Däremot har vi erhållit bekräftelse på motsatsen genom det av oss i närmast föregående stycke återgivna citatet.

Gällande koncession omfattar 200 egna renar och 1200 skötesrenar. Vi menar att antalet skötesrenar måste minskas i syfte att trygga en koncessionshavares försörjning (se främst Prop 1984/85:226 s 12 och 16) och att skötesrenar skall få innehas av dem som tillhör ”småfolket”. I anledning av detta har vi utgått från en renmärkeslista på vilken vi tecknat yrkestillhörighet för flertalet av skötesrenägarna. Syftet med listan är att påvisa att renskötelsen inom Sattajärvi-byn kommit att bedrivas på ett sätt som står i strid med de intentioner som legat till grund för rennäringslagens innehåll. Det avgörande för skötesrenägarsystemet har nämligen hela tiden varit frågan om skötesrenägarnas försörjningsmöjligheter (se exempelvis särskilda utskottets utlåtande 1886 N:o 1 s 33, kommittéförslag 1896 s 36 och 37, lagutskottets utlåtande 1896:66 s 28, Prop 1917:169 s 43 och 47-49 och Prop 1984/85:226 s 6; jfr Ds U 1981:10 s 251, Ds Jo 1984:2 s 35 och SOU 2001:101 s 341). I denna del kan nämnas att Forsén gjort gällande att en utveckling enligt vilken skötesrenar skulle vara förbehållna de mindre bemedlade skulle leda till ”godtycke”. Om det skall karakteriseras på det sättet är det emellertid i så fall ett godtycke som haft riksdagens stöd.

Om vi nu ställer samman skötesrenskötelsen med det överordnade intresset av att koncessionshavaren skall tillgodoses genom ett större antal egna renar kan således konstateras att det är de mindre bemedlades behov som skall värnas genom skötesrenskötelsen. Forsén har under den muntliga förhandlingen uttryckt en avvikande uppfattning. Vi har i alla händelser velat höra Erkki hur han ställer sig till listans innehåll men efter Forséns kraftfulla ingripande har rätten upplyst Erkki om att han inte var skyldig att svara och har han också vägrat att besvara våra frågor. Däremot har Forsén påpekat att det skulle förekomma vissa felaktigheter i listan. Vi åberopar därför nu denna och ger med det tillfälle för våra motparter att bemöta listans innehåll. Listan – med några senare tillägg – fogas till detta yttrande som bilaga 4.

Bland de namn som upptagits på listan finns Michael Strand. På tal om honom har Forsén tillfrågats om Strand dömts för något och även om han då varit minst sagt försagd har han efter viss hjälp ändå vitsordat att det skulle ha gällt något om några får. Vi har nu fått tillgång till den dom som Haparanda tingsrätt den 3 december 2009 meddelat i mål nr B 528-09. Vi har också inhämtat att domen vunnit laga kraft. Enligt domen fälldes Strand för djurplågeri avseende fårskötsel. Åtalet hade föregåtts av två veterinärbesiktningar under hösten 2008 och vad tingsrätten bedömde som klart var att missförhållandena hade pågått under en längre tid och att Strand uppsåtligt utsatt djuren för lidande. Det måste samtidigt påpekas att Erkki ändå haft honom som anställd medhjälpare och av de uppgifter som vi har om Strand är han fortfarande med i styrelsen för samebyn.

Möjligen skall ej Erkki utan endast samebyns styrelse lastas för anställningen av Strand. Vad rör honom har som framgått både Erkki och Forsén sagt att denne ”emellanåt” anställts. Detta ger intryck av att det skulle ha varit fråga om helt tillfälliga anställningar. Forsén har dock även uppgett att Strand uppsagts och detta rimmar bättre med att han saknat två veckor av sex månader för att kunna tillerkännas arbetslöshetsersättning.

När det gäller övriga i renmärkeslistan upptagna kan vi inte finna annat än att Pajala kommun skulle äga renar som bär samebyns märke och av den information som vi erhållit skulle Per-Erik Fors´ märke användas av Ingemar Wälivaara och Bengt Mettävainos märke användas av Håkan Lindén. Rent informativt kan vi så nämna att av i listan angivna jordbrukare driver Lars-Gunnar Johdet jordbruk med köttdjur i Junosuando medan övriga inte längre driver något egentligt jordbruk (Per-Erik Fors har avvecklat sitt jordbruk, Sven Mellas fastighet utnyttjas av hans barn för hästhållning och på Folke Niemis – i varje fall tidigare – fastighet bedrivs kommunal hästhållning med ridhästar).

Forsén har uppgett att Erkki sköter allt som har att göra med verksamheten och att förhållandena inom samebyn är oändligt mycket bättre än på Georg Larssons tid, att rollfördelningen mellan styrelsen och Erkki numera är klar och att Erkki är ung, duglig, driftig och stark, har en mycket god kännedom om renmärken och sköter verksamheten på ett utmärkt sätt. Vi har erhållit uppgift om att Erkkis befogenheter att utan direkt inblandning av styrelsen få handha renskötseln inom samebyn ej har sin grund i ett stämmobeslut utan i ett beslut som först under hösten 2009 fattats av tre av styrelsens ledamöter (Forsén, Erkki och Martin Hjertström) se-

dan det två övriga (Strand och Joakim Siikavaara) avlägsnat sig i tron att mötet var avslutat. Det kan förmodas att beslutet tillkommit i anledning av de av oss nu förda processerna. Detta vinner numera också stöd i de uppgifter som Forsén i ett den 2 mars 2010 dagtecknat meddelande lämnat till samebyns medlemmar:

Jag har upptäckt att vissa medlemmar inte har förstått eller vill förstå att rennärlingslagen ändrades redan 1993 med det uttalade syftet att stärka koncessionshavarens ställning i samebyn. Sedan dess står det i 86 § att koncessionshavaren skall ingå i styrelsen samt vidare: ”Koncessionshavaren leder renskötelsen inom samebyn och anställer den arbetskraft som kan behövas för renskötelsen”. Det är väl tillräckligt klart uttryckt som att man inte behöver ifrågasätta det? [---] Samebyn har i tidigare processer mot Sunnas haft svårt att värja sig för påståendet att koncessionshavaren inte är självständig, som lagen kräver, utan i ”händerna” på samebyns skötesrenägare, eftersom det funnits ett anställningsförhållande mellan koncessionshavaren och samebyn. Fjorton år efter lagändringen levde vi äntligen upp till lagens krav.

I sitt meddelande uppgav Forsén också att vårt ombud ”lite surt” varit tvunget att konstatera denna förändring. Det är en uppfattning som Forsén får stå för men att ombudet blev förvånat är klart och i det avseendet skilde denne sig nog ej heller från vissa medlemmar i samebyn som med länsstyrelsen bakom ryggen utgått från att den tidigare tillämpningen av rennärlingslagen varit laglig. Att tillämpningen fått fortgå i närmare ett och ett halvt decennium har naturligtvis förstärkt en sådan uppfattning. Det framstår mot den bakgrunden också som något förmätet av Forsén att nu klart uttala en helt annan uppfattning än den han tidigare torgfört.

Med uppenbar hänsyftning på innehållet i den till kammarrätten ställda inlagan har Forsén vidare anfört att det finns olägenheter av att renar hålls i hemmahagar eftersom det lett till skadeståndsskyldighet men att Erkki är med på att renarna på sikt skall vara i skogen. I sitt meddelande den 2 mars 2010 har Forsén i anslutning till detta uppgett:

Nu finns dock ett illasinnat rykte ute som det är angeläget för mig att bemöta. – Ryktet säger att jag eller styrelsen har för avsikt att förbjuda eller försvåra för medlemmar att hålla renar i hemmahage. Om du tänker efter en stund så inser du att det inte kan vara sant. Vare sig styrelsen eller jag kan eller vill besluta om något sådant. Källan till ryktet är en representant för familjen Sunna som hänvisade till en nyligen hållen förhandling i länsrätten där jag skulle ha sagt detta. Han har talat med en medlem i samebyn och så har det snurrat vidare.

Vad Forsén sade under den muntliga förhandlingen var ”att renarna bör vara i skogen”, att styrelsen och Erkki driver ett ”projekt” som är avsett att få dem som har renarna i hagar att in-

se ”att det kanske är bäst att ha dem i skogen” och att målet också är att renarna skall vara där. Detta stämmer dessutom väl med hur Forsén uttalat sig enligt protokollet från förhandlingen. Om han menat något annat kan det förvisso finnas skäl för honom att precisera sig närmare.

Det måste redan här så anmärkas att även om Erkki har viss vana av att renar utfodras i hägn har han efter vad vi kan bedöma ingen som helst erfarenhet av att renarna vintertid hålls på naturbete och således utan att utfodras. Av de uppgifter som vi erhållit skulle han för övrigt under sommar- och höstetid delta i renskötseln blott under sammantaget ett par månader.

Till vissa delar föredrogs under den muntliga förhandlingen en av den tidigare koncessionshavaren Georg Larsson till länsstyrelsen den 20 juli 1998 ställd skrift. Det skedde med uppgift om att den i sin helhet skulle inges. Detta glömdes emellertid bort men rättas nu till. Den har getts bilagenummer 5 och åberopas för att styrka att det varit nog så turbulent inom byn. Som Forsén uppgett angav sedan Larsson under en senare förhandling att förhållandena då blivit bättre. Sittande samman med Forsén och andra i styrelsen fanns det kanske ej heller möjlighet för honom att uttrycka något annat och den bedömningen görs mot den nog så hårdföra attityd som samebyn på den tiden hade gentemot koncessionshavaren. Att det inte fungerat tillfredsställande framgår så av att Larssons efterträdare Tomas Einarsson kom att säga upp sin koncession från juni 2005.

Från 2006 har så Erkki beviljats koncessioner. Han har uppgett att han innan dess arbetat som renskötare under ungefär tre år i byn. Detta kan emellertid inte stämma överens med de faktiska förhållandena eftersom han först i juni 2004 slutat sin heltidsanställning vid Krekula & Lauri Såg i Tarendö. Påstådd erfarenhet före koncessionen får därför halveras.

Vad så gäller lämpligheten av Erkki som koncessionshavare kan vi till att börja med konstatera att renarna till helt huvudsaklig del befinner sig i hemmahagar. I Sattajärvi finns en hage inom vilken utfodring sker genom åtta skötesrenägare och dessutom en annan hage (Joakim Siikavaaras). I Kardis finns två hagar (Göte Mäkis och den tidigare nämnde Michael Strands). I Kassa finns en hage (Östen Pohjanens). I Liviöjärvi finns en gemensam hage (Sune Nilssons och Eilert Kuljus). I Pajala finns två gemensamma hagar (den ena för Karl Hammarströms och Sven-Olof Hammarströms djur och den andra för Daniel Rovas och Gunnar Rovas djur) och en ytterligare hage (Bengt Hammarströms). I Erkheikki/Autio har vi sedan en gemensam hage (för Urho Svalas och Lars Uusitalos djur) och en ytterligare (Fredrik Isakssons). Dessa

hagar ligger väster/söder om Torneälven. Norr om denna har vi slutligen i Anttis en gemensam hage (för Hans Erkkis, Gunnar Erkkis, framlidna Hilpi Erkkis, Mats Svala Erkkis, Kerstin Svala Erkkis och Olof Mäkitalos djur eller sammantaget för i runda tal 400 djur före slakt och skiljning och 300 därefter). Inom parentes har vi upptagit blott dem som kan betraktas som huvudägare till djuren. Det som vi kan notera är i vilket fall som helst att antalet skötesrenägare som har sina djur i hemmahagar vintertid vida överstiger det antal om åtta som Erkki uppgett och sju-åtta som Forsén påstått. Det som eljest är att lägga märke till är att koncessionshavaren själv alltså har sina djur i hemmahage liksom den för djurmisshandel dömd Michael Strand.

Dessutom har – så länge Erkki haft koncession – renhållningen i Anttis varit helt skild från övrig verksamhet och i Anttisområdet har vinterbetesmarkerna utnyttjats för sommarbete. Sattajärvis renar hålls även de stundom för sig men kan komma att sammanblandas med renar från andra hagar. Hur det i denna del förhåller sig med renar från övriga hagar är oss nu inte bekant. Däremot kan vi konstatera att kalvningen från den 18 maj och fram till midsommar och kalvmärkningen sker i hemmahagar om det nu bortses från hur det var i Sattajärvi förra året. Vad avser Strand – om vilken det påstås att han inte längre får delta i skötseln av renarna – kan så tilläggas att han trots detta ändå tillsammans med en son samlat och räknat omkring 200 renar i Kardis och möjligen på flera platser inom samebyns område. Det skall ha skett utan att Erkki varit med. Om det skett med hans goda minne eller endast beror på att han ej har kontroll över renskötseln i samebyn kan vi ej yttra oss om.

Erkki och Forsén har under den muntliga förhandlingen vidhållit uppgifterna om att mindre än hälften av renarna skulle hållas i hemmahagar. Av de uppgifter som vi erhållit är det dock endast på ett ställe som utfodring sker utom hemmahagarna och det är inne i skogen mellan Liviöjärvi och Erkheiki där det skall finnas 165 djur även om det verkar gälla blott ett hundratal. I alla händelser kan vi mot den bakgrunden inte finna att Erkki och Forsén lämnat riktiga uppgifter utan bestyrks vi i vår tidigare uppfattning (se rättens dom den 4 februari 2009) att det blott är ett fåtal av renarna som ej utfodras i hemmahagar. Skulle det mot förmodan vara så att vi kan ha misstagit oss måste i så fall Erkki kunna påvisa var renarna är eftersom han under förhandlingen sagt sig veta detta. Ett svar i den delen måste då innehålla uppgifter om inte bara de platser som kan tänkas vara aktuella utan även om hur många renar det kan röra sig om på varje plats. Vår uppfattning om att det endast skulle vara på en plats där renarna befinner sig utom hage bestyrks emellertid av att Forsén i sitt meddelande den 2 mars 2010 hänvi-

sat till ”den frigående flocken” inom vilken en del djur skulle vara samlade och sedan årsskiftet även utfodrade.

Som förklaring till att renarna hålls i hemmahagar har Forsén uppgett att detta sker för att djuren skall hållas i god kondition, att de inte skall utsättas för rovdjur och att det inte finns vinterbete för 1400 djur utan under ett normalår blott för uppskattningsvis 700-900 djur. Mot detta kan här inskjutas att vi upplysts om att vissa av dem som har sina djur i hemmahagar motiverat detta med att det ”inte finns någon renskötsel” inom samebyn medan vissa andra sagt sig helt enkelt inte lita på dem som ansvarar för den renskötsel som numera bedrivs inom byn.

Vad rör renantalet får vidare noteras att samebyn själv under muntlig förhandling den 15 mars 2001 i Pajala uppgett att det under 1987-1995 – eller med andra ord under tid då ingen inom Sunnafamiljen kunnat hålla sig med ren inom byn – funnits mellan 1700 och 1990 renar inom samebyns område. Detta misstämmer emellertid med det antal om 2500 som dåvarande ordföranden Fritz Kalla uppskattat dem till enligt stämmoprotokoll den 23 maj 1992. Klart är i vilket fall som helst att samebyn under en lång följd av år vägrat att hålla sig till det antal djur som länsstyrelsen bestämt för koncessionerna.

Erkki själv har under den muntliga förhandlingen uppgett att han ej är anställd av samebyn, arbetar på heltid med renskötseln och ej har något emot att skötesrenägarna har sina djur i hemmahagar under vintertiden som han angett till november-april. I övrigt har han sagt sig inte veta om han redovisar något netto för verksamheten utan han har i den delen hänvisat till att detta är något som en revisor sköter om. Till sin hjälp har han angett att han numera som anställda anlitar två personer på heltid och att dessa är Lars Uusitalo och Fredrik Isaksson. På fråga om det i så fall inte funnes plats för två av oss har han så upplyst att både Uusitalo och Isaksson är sjukliga. Av de upplysningar som vi fått har de båda halvt sjukbidrag vilket i så fall skulle rimma illa med att de skulle vara heltidsanställda. Som framgått har även de dessutom sina djur i hemmahagar. Medan Erkki bor i Anttis bor Uusitalo och Isaksson i närheten av varandra, Uusitalo i Mukkanakangas/Erkheikki eller således inte långt från utfodringsstället och Isaksson i Autio. Efter vad vi hört är det också Uusitalo och Isaksson som sköter om utfodringen. Det har sagts oss att ett mycket litet slaktuttag erhålls för den renar som utfodras utom hage.

Vad rör förhållandet mellan Erkki och samebyn har alltså både Erkki och Forsén sagt att fråga ej är om något anställningsförhållande och Forsén har till stöd för detta hänvisat till att Erkki har sk F-skattsedel. Av vad vi förstår utgör Erkki dock blott en osjälvständig uppdragstagare till samebyn och även om det nu måhända inte skulle finnas något skriftligt avtal kan det med skäl sättas i fråga om han ändå inte skall bedömas som anställd. Så mycket klarare blir en sådan bedömning av att Forsén i sitt meddelande den 2 mars 2010 uppgett att samebyn genom styrelsen har ”ett visst inflytande över vilka som arbetar i renskötseln” och att det styrelsen och Erkki emellan finns ett avtal enligt vilket styrelsen skall ”godkänna de personer som han vill anställa”. Detta innebär att Erkki har förslagsrätt och styrelsen vetorätt och innefattar blott ett kringgående av den rätt som skall tillkomma koncessionshavare.

Den samebyn tillkommande rovdjursersättningen har Erkki uppgett fördelad på renantalet och på så sätt minskande sköteslegans storlek medan den katastrofersättning som utgått kommit att tillfalla dem som stödutfodrar. Det kan här inflickas att till samebyn för 2005-09 utgått rovdjursersättning med 816 794 kr av vilket belopp 162 810 kr fallit på 2009. Om vi förutsätter att antalet renar är 1400 ger detta drygt 115 kr/ren för 2009. Av vad som sagts oss har dock ingen nedsättning av sköteslegan ägt rum men en sådan bedömning kan ju förstås botten i att samebyns redovisning till skötesrenägarna ej är så transparent som Forsén påstått.

Vad gäller frågan om och i så fall i vad mån skötesrenskötseln ger något tillskott har vi upplysts om att det under hösten 2009 för ett djur och med mervärdeskatt inbegripen förskottsdebiterats med drygt 380 kr med avseende på sköteslegan och med 225 kr vad gäller foder för de djur som ej hålls i hemmahagar. Enligt uppgift åtgår sedan för renar i hemmahagarna dagligen och per ren ett kilo foder à 2 kr 30 öre och hö för 50 öre till en krona och skall till detta läggas mervärdeskatt. För sju månaders inhägnad ger detta för en ren i runda tal en utgift om lägst $[1,25 \times 210 \times (2,30 + 0,50) + 380 =]$ 1115 kr, mervärdeskatt inbegripen.

Från sametinget har vi vidare inhämtat att medelslaktvikten under 2009 för renar hänförliga till samebyn varit 54,4 kg för oxe, 36,4 kg för tjur, 35,2 kg för vaja och 21,8 kg för årskalv, att kilopriset varit 70 kr med mervärdeskatt inbegripen och att prisstöd utgått med 14 kr/kg för kalv och med 8,50 kr för övriga renar. Detta kan ställas samman med att den normala livstiden kan skattas till 3-10 år för en oxe, 2-7/8 år för en tjur och 2-12 år för en vaja som blir dräktig som regel från tre års ålder. Ett netto kan då beräknas för yngre djur men samtidigt måste hållas i minnet att en renstam måste bestå av huvudsakligen äldre djur som i slutändan

ger en förlust. Vi kan i denna del erinra om att Kalix´ kommun för sin del tidigare funnit att renarna ej hade någon som helst betydelse för ortsbefolkningen (jfr yttrande den 30 mars 1981 av länsstyrelsen i dess ärende med dnr 11.90-2570-80).

Renskötseln bedrivs numera på så sätt att motorcykel och fyrhjuling används under barmarkstid och efter förhandlingen har det kommit till vår kännedom att det sker utan att markägares tillstånd inhämtats. Det kan i denna del anmärkas att det förhållandet att ett färdstätt inte skulle vara förbjudet enligt terrängkörningslagen/-förrordningen ej innebär att det går för sig att utan tillstånd av markägaren färdas på detta sätt.

Om vi i korthet skall sammanfatta vad vi anser utmärkande för den renskötsel som nu sägs bedrivs med stöd av Erkkis koncession kan vi inte se annat än att fråga är om en renskötsel helt huvudsakligen bedriven genom ett antal självständiga grupper ledda av vissa fastighetsägare som blott i ett fåtal fall kan påstås ha samisk härkomst. Det saknas därför inte grund för att – som tidigare gjorts i andra sammanhang – påstå att renskötseln i denna del bedrivs av fastighetsägare och att då uppfatta Erkki mer som en bulvan för dessa genom att han formellt lånat ut sitt namn för att legitimera de olika renskötsselföretagens existens och utåt står som ansvarig för dem. Kvar på Erkkis lott finns i varje fall vintertid blott den renskötsel som bedrivs i hage i Anttis och vid utfodringsstället med dess hundratal renar. Vad det är fråga om är ej en renskötsel som har stöd i rennäringslagen men väl kan tänkas ha sin förebild i den renskötsel som bedrivs på den finska sidan av Torneälven. Det som är slående med den av Erkki bedrivna – eller inte bedrivna – renskötseln är vidare att han av oförstånd eller på annan grund kommit att som medhjälpare anlita åtminstone en person vars lämplighet för uppgiften rimligen borde ha satts i fråga för den händelse Erkki haft tillräcklig kännedom om vad som förekommit inom samebyns område. På det hela taget tror vi att de nu påtalade bristerna i renskötseln främst bottnar i att Erkki ej har någon genuin och över tid gällande förankring i denna.

Redan de uppgifter som vi lämnat visar också – trots Forséns försäkran om annat – att missnöjet i anledning av Erkkis koncessionsutövning är påtagligt. Vi kan därför ej instämma i Forséns uppfattning att verksamheten bedrivs på ett utmärkt sätt utan ser den mer upplöst i sina konturer och inte vittnande om en samordnad renskötsel till skötesrenägarnas och andras fromma. Utifrån de uppgifter som Erkki och Forsén lämnat kan vi vidare inte se annat än att vi tycks ha långt bättre information än de har om förhållandena inom samebyn och detta är i

och för sig att beklaga. Vad vi finner beklagligt är också att såväl Erkki som Forsén inför rätten lämnat oriktiga och ofullständiga uppgifter.

Vad sedan gäller oss själva har våra liv ständigt och med förankring långt bakåt i tiden kretsat kring renskötseln. Vad rör koncessioner i Sattajärvi sameby hänvisar vi till bilaga 1. Dessutom har tvångsskrivning för koncessionsrenskötsel i Muonio sameby skett för Herbert Sunna 1983-97, för framlidne Per-Åke Sunna 1986-97 och för Lars-Göran Sunna 1986-97. Det har sagts om oss att vi ”är det bästa tänkbara renskötare som finnes inom renskötelsesområdet i Svevige och Nordkalotten” (Karl Petäjävaara i riksdagens ombudsmans ärende med dnr 1500/74).

Lars-Göran Sunna har under hela sitt liv ej ägnat sig åt något annat än renskötsel och är dagligen hos sina djur. – Bo Sunna anmodades av sin far Erik Sunna att utbilda sig till bilmekaniker och detta hängde samman med att renskötseln börjat mekaniseras genom utom annat användning av snöskotrar. Han har hela tiden tagit de arbeten som funnits och har aldrig nekat något slag av sysselsättning utan har haft arbeten som bilmekaniker, inom gruvnäringen, som skogsarbetare och inom äldrevården. Han håller sig dagtid numera mest utomhus med vedkapning, vedhugning, snöröjning, maskinskötsel mm. All fritid har han ägnat åt renskötseln och han har då även haft med sig sina pojkar. Det kan också påpekas att länsstyrelsen i sin sk Muonioutredning 1990 angett att han ”huvudsakligen ägnar sig åt renskötsel på heltid”. – Stefan Sunna har av samebyn vägrats att hålla sig med skötesrenar (jfr länsstyrelsen beslut den 15 augusti 2001 i ärende med dnr 351-9836-01). Han har tagit alla de arbeten som funnits och har utom annat arbetat inom äldrevården. Han har under 1999-2004 tillsammans med en kollega drivit ett turistföretag med anknytning till renskötseln. Han arbetar numera inom Svapavaara gruvområde och har bra skift som gör att han varannan vecka kan vara i renskogen tillsammans med sin far Herbert Sunna. – Nils-Erik Sunna brinner för att någon gång få bli renskötare. Han är utbildad byggnadssnickare med arbete i Kiruna men lägger ned nästan all sin lediga tid i renskogen tillsammans med sin far Bo Sunna och sin farbror Lars-Göran Sunna. – Det kan tilläggas att bröderna Lars-Göran och Bo Sunna bor granngårds och att Stefan Sunna inte bor långt ifrån Herbert Sunna.

Forsén har utom vad gäller Lars-Göran Sunna satt i fråga vår yrkesskicklighet inom renskötseln. Detta är så mycket mer frapperande som att han mer eller mindre öst lovord över Erkki. Vi avser nu inte gå in på Forséns uppfattning som naturligtvis bottnar i något helt annat nämligen ej i frågan om vår lämplighet inom renskötseln utan i att vi har en helt annan uppfattning

om vad som skall känneteckna koncessionsrenskötseln och att detta får konsekvenser i förhållande till hur det nu ser ut inom samebyn. En sak som visserligen ligger utanför det som nu skall läggas till grund för rättens bedömning men som vi funnit mindre passande är vidare att Forsén mer triumferande under den muntliga förhandlingen för sin del konstaterade att Lars-Göran Sunna till följd av sin ålder inte skulle kunna förordnas till koncessionshavare för nästa koncessionstid.

Vad är det då som skulle tala mot att vi i stället för Erkki tilldelas koncession? Forsén har hänvisat till ett samebyns beslut vid extrastämma 2001. Enligt detta skulle ingen inom Sunnasläkten komma i fråga som koncessionshavare inom byn och Forsén har menat att ingen sedan satt detta beslut i fråga. Det måste för honom samtidigt stå klart att en skötesrenägare under senhösten 2009 uttryckt sådant missnöje med den bedrivna renskötseln att han föreslagit att Lars-Göran Sunna skulle bli koncessionshavare och att detta gjort Forsén högeligen uppbragt. Detta rimmar illa med hans påstående om att motsättningarna inom samebyn skulle vara blott "historia". Om vi ändå nu bortser från detta måste emellertid betonas att det av honom åberopade beslutet fattats under en mycket orolig tid i samebyns historia med pågående processer rörande koncessionsrenskötseln. Utgångspunkten var ju också att länsrätten redan dömt fel (jfr RÅ 2003 ref 69) eller en uppfattning som delades av länsstyrelsen som dessutom själv varit upphovet till en olaglig tillämpning som dessvärre cementerats genom beslut ända upp i regeringen.

Vi har nu fått tag på protokollet från den extrastämma som Forsén hänvisat till. Den ägde rum den 4 januari 2001 och närvarolistan upptar 27 namn. Utifrån protokollets lydelse är det riktigt att stämman "enhälligt och med kraft" avstyrkte de koncessioner som vi ingett. Av protokollet framgår i övrigt att dåvarande koncessionshavare Georg Larsson inte deltog. Ej heller upptas att han genom sin under stämman närvarande hustru låtit hälsa att Lars-Göran Sunna skulle erhålla koncessionen eller ett förhållande som måste vara bekant för Forsén som var närvarande under mötet. Det går dessutom ej av protokollet att sluta sig till att fråga skulle vara om ett principbeslut riktat mot oss. Däremot kan möjligen ett sådant spåras i den redogörelse som dåvarande byordförande Lars Uusitalo lämnade till länsstyrelsen och enligt vilken den "samstämmiga uppfattningen" varit "att bröderna Sunna under inga villkor" skulle beviljas koncession.

Forsén har vidare gjort gällande att vi alltid motsatt oss såväl skötesrenar som ägarna till dessa och han har då hänvisat till hörsägen. Vi måste därför – och mot bakgrund av att sådana tankegångar fått färga och alltjämt färgar den diskurs som varit styrande för behandlingen av oss – gå tillbaka till den tid på vilken Forsén syftar. Som en inledande erinran vill vi emellertid först upplysa om att vi alltid haft och fortfarande har hand om skötesrenar och att vi i samband med fördrivningen till Muoniobyn tog med oss skötesrenar tillhöriga dem som motsatte sig Sattajärvibyns agerande mot oss. Att vi hållit oss med skötesrenar framgår också av länsstyrelsens Muonioutredning 1990. I vår den 16 augusti 1995 dagtecknade ansökan avseende 1996-2006 hade vi vidare visserligen angett att denna avsåg 500 egna renar för envar av oss – då fyra bröder – men som förklaring hade vi också uppgett dels att ”vi inte kan ange någon speciell sameby eftersom länsstyrelsen tidigare, utan att ange orsak, fråntagit oss rättigheten i Sattajärvi sameby”, dels att vi skulle återkomma med uppgift om antalet skötesrenar när mark- och samebyfrågan väl var löst för vår del. Vi befann oss helt enkelt i ett av länsstyrelsen skapat rättslöst tillstånd och antalet skötesrenar är naturligtvis avhängigt av var renskötselns bedrivs.

Antalet egna renar var enligt koncessionsbeslut den 29 juni 1971 för Erik Sunna 250 och för Herbert Sunna 150 och till detta kom 1000 skötesrenar. Enligt renlängd den 19 maj 1972 fanns det 353 renar tillhöriga Erik, Herbert, Per-Åke, Lars-Göran och Bo Sunna – alltså far och fyra söner – och 610 skötesrenar. I registreringsbevis den 31 augusti 1972 upptogs utom andra Erik, Herbert och Lars-Göran Sunna som styrelseledamöter och Bo Sunna som suppleant. Detta får utgöra en faktisk bakgrund till vad som komma skulle.

För att förstå de problem som ledde till en konflikt mellan Sunnafamiljen och vissa skötesrenägare måste emellertid några ord även tecknas om den rättsliga bakgrunden intill lagändring gällande från 1986. Med ikraftträdande av rennäringslagen från juli 1971 kom att gälla att koncessionshavaren skulle leda renskötseln ”under styrelsens överinseende”. Det fanns dessutom i förarbetena direkt uttalade begränsningar med avseende skötesrenägarnas inflytande men – medvetet eller omedvetet – överfördes inte dessa till författningstexten fastän i propositionen angetts att tidigare regler ”utan större sakliga förändringar” överfördes till rennäringslagen (Prop 1971:51 s 198).

I en utredning som dagtecknats den 15 oktober 1973 föregånget av ”PM/UE” angavs i anledning av rennäringslagens bestämmelser följande: ”Det innebär således att någon sakändring ej

varit avsedd. Avsikten har inte varit att skötesrenägarna skulle bli de som bestämmer i samebyn. De skall endast ha rätt att medverka i beslut som rör deras rätt som renägare. Det är ytterst tveksamt om de kan ha rätt att delta i val av styrelse. Detta har i vart fall icke varit lagstiftarens avsikt” (utredningen inkommen till lantbruksnämnden den 29 november 1973 men namnteckningen kan nu inte tydas). I yttrande den 13 oktober 1975 till regeringen pekade så lantbruksstyrelsen på att lagtexten fått en helt ny lydelse och innebörd (lantbruksstyrelsens ärende med dnr 550 160/75). Även kammarkollegiet fann i ett yttrande den 13 december 1977 till regeringen att regleringen kommit att leda till oklarheter och missförstånd (kammarkollegiets ärende med dnr 1580/75). Yttrandena måste ses mot bakgrund av den administrativa utveckling som kommit att äga rum och som inte kunde underkastas domstolsprövning.

Att tillämpningen lett fel uttrycktes senare på detta sätt: ”Att koncessionshavaren leder driften ’under styrelsens inseende’ torde innebära att styrelsen kan ge allmänna riktlinjer och anvisningar för driften i framför allt sådana avseenden som påverkar byns ekonomiska ställning. Det skulle dock strida mot lagstiftningens grunder om styrelsen gör sådana ingrepp i koncessionshavarens rätt att handha den löpande renskötseln att denne i realiteten inte längre kan anses ha huvudansvaret för denna verksamhet” (Ds Jo 1984:2 s 48).

Hur såg det nu ut i Sattajärvi sameby under våren och framåt hösten 1973? Vi besvarar den frågan främst utifrån innehållet i två Haparanda tingsrätts domar den 30 oktober 1980, den ena rörande Herbert Sunna (mål nr FT 43/79) och den andra rörande Bo Sunna (mål nr FT 44/79), och i en den 30 januari 1997 dagtecknad utskrift upprättad av Kerstin Kemlér vid Luleå tekniska universitet i anslutning till en hennes längre intervju med Per-Åke Sunna.

Inledningsvis måste vi av begriplighetsskäl först nämna att beskrivningen om hur det förhöll sig bygger på ett märkligt och under lång tid framåt och möjligen fortfarande gällande system. Enligt detta anställde samebyn koncessionshavare och detta trots att denne var rättighetshavare och näringsutövare. Detta kom möjligen också att framstå som i sin ordning (jfr Ds Jo 1984 s 41). Efter den från 1986 gällande förändringen – enligt vilken koncessionshavaren skulle leda renskötseln och anställa den arbetskraft som behövdes – kunde förhållandena ändå okritiskt återges på detta sätt: ”I de flesta samebyarna är koncessionshavaren säsonganställd omkring sex månader varje år. [---] Samtliga samebyar anställer dessutom ytterligare en eller flera personer” (SOU 2001:101 s 333). Vi återgår till händelserna 1973.

Vid stämma under våren 1973 genomfördes med stöd av fullmakter en kupp innebärande att vissa skötesrenägare tog över makten i samebyn. Den 26 maj 1973 fastställdes ersättningen för renskötande medlems arbete till 72 kr/dag och begärdes att koncessionshavaren Herbert Sunna – som fortfarande var kvar i styrelsen – skulle betala sköteslega för sina egna renar. Han vände sig då till Svenska lantarbetarförbundet med begäran om förhandlingar i syfte att det skulle träffas ett kollektivavtal men något sådant kom inte till stånd. Det måste anmärkas att någon lön ej utgått efter den 26 maj 1973 och att det vid förhandling den 20 augusti 1973 inte gick att få annat besked från samebyns ordförande Fritz Kalla än att frågan skulle tas upp ”vid nästa årsmöte” eller med andra ord i maj/juni 1974 (inlaga dagtecknad den 20 februari 1976 och diarieförd i jordbruksdepartementet den 27 februari 1976 i ärende 865/75). För Erik och Herbert Sunna skulle detta medföra att de skulle komma på obestånd och de hade därför inget annat val än att i en inlaga den 22 augusti 1973 begära att de skulle befrias för ansvaret om skötesrenarna. I en inlaga ställd till regeringen och dagtecknad den 14 september 1973 anförde de vidare att de ryktesvis hört att medlemmar ur den nya styrelsen öppet deklarerat att ”vi” som koncessionshavare inte skulle ha något med renskötelsen att göra, att tillstånden endast var i ”våra” namn, att de skulle störa ”vår” renskötelse, att de inte skulle betala ”oss” några ersättningar för skötelsen och att de skulle se till att ”vi” blev av med ”våra” tillstånd (jordbruksdepartementet, osäkert i vilket ärende men ”II 229 1670/73” tecknat på inlagan). I intervjun med Per-Åke Sunna har förhållandena uttryckts på detta sätt:

Dom vet ju att det är renarna som betalar. Det är lätt att förstå att det här kan man inte vara med i längre. Du måste göra av med renstocken om du ska vara med. De här kostnaderna kommer att äta upp renarna. Arbetskostnaderna fördelas per ren. Pengarna kommer in från potten från antalet renar. Det är bara det att dom här som styr här, låt oss säga att det är 100 skötesrenägare, dom kan betala 10 kr/ren. För 10 renar låt oss säga att det kostar 100:-. Men hur ska koncessionshavarna kunna betala då dom bara har 70:-/dag och lika mycket skötesrenar? Varifrån tar de då dom här pengarna som de bestämmer. Utgiftsposten är så hög att det räcker ju inte. Därför skulle lantarbetarförbundet reglera det här. [---] Vi säger inte upp skötesrenarna! Det är viktigt! Vi säger upp skötesrenägarna först i det läget då dom vägrar teckna avtal. Först då. För i det läget vet vi att alla utgifter som dom gör, dom måste vi betala enligt gällande regler. Då vet vi ju också att den här ekvationen inte kan gå ihop. Kostnaderna skjuter i höjden. Dom kan ju betala eftersom dom inte lever på renar. Dom har ju andra inkomster. Dom kan ju vara med och betala oavsett vad det kostar. Så har det ju varit. Vissa hoppar av och säljer sina märken och andra börjar. Det är en stor omsättning på skötesrenägare. Det är inte många kvar från den tiden när det började. Det börjar bli dyrt det här. Vi ångrar intet en sekund, så här efteråt, att vi sa upp skötesrenarna. Annars hade vi åkt på dom här betalningarna. Allt som dom hade beslutat hade vi fått vara med och betala.

Det kan här antecknas att även Erik och Lars-Göran Sunna deltog i mötet med lantarbetarförbundet.

Så såg det alltså ut inför lantbruksnämndens beslut den 8 oktober 1973 (se vår inläga till kammarrätten) och till detta kan läggas att vissa av skötesrenägarna 1975 också försökte sig på att efter stämning få Erik och Herbert Sunna att för 1973 som ”medlemsavgift” betala 16 000 kr för dessas egna 400 renar som de själva skött och betalat kostnaderna för (inläga dagtecknad den 4 juli 1975 i regeringens ärende med dnr 865/75 i jordbruksdepartementet). Vi kan ännu i dessa dagar ej heller se att det fanns någon annan utväg för dem än den de valde och till deras lycka var att de var förutseende nog att inte låta sig försättas i en helt omöjlig ekonomisk situation. Det är en annan sak att länsstyrelsen sedan kommit att framställa sakförhållandena på ett helt annat sätt och i den delen varit rörande överens med vissa skötesrenägare. Vad som är värre är att denna deras vandringssägen inte bara kommit att vara grundläggande för senare beslut utan också kommit att uppfattas som sann av många på orten. Som vi begriper det har vissa av dem dock kommit att förstå att de förts bakom ljuset och allmänt sett har vi sådan tilltro till befolkningens rättskänsla att vi kan förvänta oss att flera med tiden kommer underfund med vad som kommit att gälla till följd av en inte sinande ström av olagliga beslut från länsstyrelsens sida. Vår uppfattning är vidare att det ankommer på domstolarna att söka värna om ett rättsstatligt förhållningssätt.

Mot bakgrund av den argumentation som Forsén fört – och utifrån det förhållandet att vi ständigt gentemot myndigheter haft att ”slåss ur ett underläge” och fortfarande har att göra det – måste vi emellertid uppehålla oss i vidare mån vid vad som inträffade i samband med och efter det att vår ansökan att slippa ansvaret för skötesrenarna bifölls. Vi måste följaktligen beröra utom annat en radda av olagliga beslut som kom att fattas. Det första av dessa beslut innebär att lantbruksnämnden samtidigt med att vår ansökan bifölls gav samebyns styrelse i uppdrag att sköta skötesrenarna. Det beslutet följdes av flera med samma innehåll intill dess att nämnden – efter samebyns ansträngningar att få tag i en ”formellt behörig” koncessionshavare – den 1 december 1975 förordnade den finske samens Armas Kitti som koncessionshavare till utgången av 1977 eller ett beslut som upphävdes i juni 1976 efter det att det uppdagats att Kitti i Finland dömts för renstöld. Först den 4 november 1976 förordnade länsstyrelsen sylvoman och utsåg då som sådan Fritz Kalla (se riksdagens ombudsman den 18 april 1978 i ärende med dnr 3046-1976). Det kan här antecknas att samebyn redan den 1 juni 1975 anställt

Kitti att ombesörja vården av byns skötesrenar (lantbruksnämndens redogörelse den 25 november 1975 angående ”ärenden och förhållanden inom Sattajärvi sameby för tiden 1973-1975”). Kalla hade vidare varit en av initiativtagarna vid kuppen under våren 1973 och hade från då fungerat som ordförande i samebyns styrelse. Erik och Herbert Sunna var dock fortfarande koncessionshavare. Det anmärkningsvärda är att länsstyrelsen ej ansåg att det förelåg ett jävsförhållande.

Vi gör nu ett kortare avbrott i vår närmaste tankegång och detta motiveras med att Forsén under den muntliga förhandlingen och i syfte att ond göra sig över den renskötsel som bedrivits av Sunnas påstått att Erik Sunna samtidigt skulle ha varit koncessionshavare, ordförande och kassör i samebyns styrelse. Erik Sunna har dock oss veterligt aldrig varit kassör i byn och uttalade sig ständigt mot att ordförandeskapet skulle förenas med uppgiften att vara kassör. Det minsta som bör fordras av Forsén måste vidare vara att han inte bara slänger ur sig påståenden utan att han i så fall kan precisera när de påstådda funktionerna skulle ha förenats hos Erik Sunna. Vi tror för övrigt att Forsén fått allt om bakfoten och närmast åsyftar förhållandena efter kuppen 1973 och vi tänker då främst på Fritz Kalla för vilken gällt att han varit ordförande, kassör och ensam firmatecknare (stämmoprotokoll den 26 maj 1973 och styrelseprotokoll den 27 maj 1973) och ordförande och kassör (stämmoprotokoll den 25 oktober 1974 med lantbruksnämndens Jan-Ivar Rönnbäck som sekreterare). Vi har nu ej underlag för att påstå att han även i övrigt skulle ha förenat ordförande- och kassörsfunktionerna men det bör i så fall framgå av de ytterligare protokoll som upprättats för samebyns räkning.

Vi återgår till vad som inträffade i mitten av 1970-talet. Efter Kallas sysslomannaskap erhöles – som framgår av bilaga 1 – koncession för 1978-79 med 200 egna renar för Herbert Sunna och med 100 egna renar och 1000 skötesrenar för Georg Larsson. Detta var inte problemfritt eftersom Larsson hade en heltidsanställning på Statens geologiska undersökning med tjänstgöring 20-40 mil från Sattajärvibyn. Det föranledde Erik Sunna och hans fyra söner att i inlagda dagtecknad den 2 april 1980 begära att Larsson skulle infinna sig i renskötseln (lantbruksstyrelsens ärende med dnr 1436/80). I en tidigare inlagda dagtecknad den 7 augusti 1979 hade Erik och Herbert Sunna vidare – mot bakgrund av att lantbruksnämnden påstått att Larsson under verksamhetsåret 1978/79 arbetat under 60 dagar för byns räkning – ställt frågan vem som arbetat resterande 305 dagar (regeringens ärende med dnr 488/79). Detta utvisar att koncessionen inte vilade på att renskötseln skulle bedrivas på ett ändamålsenligt sätt utan utmärkte mer att Larsson var en galjonsfigur för renskötseln hur denna än bedrevs. Först från den 1

juli 1985 sade han så upp sig från sin anställning och detta borde då möjligen kunna borga för att renskötseln skulle komma att fungera på ett författningsmässigt sätt. Att han inte gavs något som helst svängrum som koncessionshavare framgår i synnerhet av bilaga 5 och utgör en sannolik anledning till att han vid extrastämman 2001 genom sin hustru lät meddela att koncessionen borde ges till Lars-Göran Sunna. Att han tycks ha känt en uttalad vanmakt kan också detta tyda på: ”Han verkar inte alls bry om hur det går i renskogen. Han är bara bulvan, som vissa i samebyn drar nytta av, då han inte själv är närvarande” (Karl Svala i inlägga dagtecknad den 21 maj 2001, se aktbilaga 22 i kammarrättens i Sundsvall mål nr 994-2001).

Från juni 2002 tillträdde Einarsson som koncessionshavare och om honom vet vi egentligen inte mer än att det skar sig mellan honom och vissa skötesrenägare, att han sade upp sig som koncessionshavare från juni 2005 och att kammarrätten i domen den 20 oktober 2005 detta oaktat fann ”inte annat framkommit” än att han uppfyllde de krav som erfordrades för att han skulle beviljas koncession. Vem som skall anses ha varit ansvarig för renskötseln under perioden juni-december 2005 är oss obekant.

Forsén har påstått att det nu bara gäller frågan om Erkki eller möjligen vi skall ges koncession och att frågan om etnicitet därför inte berörs. Det är emellertid onekligen så att med länsstyrelsen som banerförare har det skapats ett olagligt rättstillstånd som utmärkts av att en rörelseidkare varit tvungen att ta hand om andras renar och dessutom på villkor som genom samebyn bestämts vad rör utom annat sköteslegans storlek. Att ett sådant resonemang skulle vara allmänt främmande för en rättsstat torde klart kunna påstås men när det gäller samer – rättighetsbärare av den samiska rätten till renskötsel – har det gått för sig och förfarandet borde rimligen leda till reflektionen om det inte ginge för sig att använda ett motsvarande resonemang inte bara mot en urbefolkning utan även mot andra minoriteter men det kan ju tänkas att detta skulle bli för iögonenfallande. Vad vi åsyftat är att få rätten att ta fasta på vilka konsekvenser tillämpningen fått. Det behövs vidare inget större mått av fantasi och ej ens det för att förstå det dilemma som koncessionshavare ställts inför till följd av tillämpningen. Denna har klart gett uttryck för att de underdånigt skall foga sig efter den positionsförändring som inträtt och detta fastän det genom författningsändringen från 1986 getts uttryck för en helt annan tillämpning.

Vi har tidigare berört frågan om personalunion mellan vissa skötesrenägare och kommunen och till detta kan även fogas att det ej är endast kommunen som berörts utan också länsstyrel-

sen som direkt beslutande organ. Veikko Kvist och Heimer Hallergren har således båda haft anställningar inom rennäringssenheter och vidare suttit i kommunfullmäktige i Pajala. Kvist har dessutom varit renägare i Korju sameby och Hallergren har varit renägare i Tarendö sameby inom vilken han för övrigt varit ordförande. Fritz Kalla har i sin tur suttit i rennäringssdelegationen. Den som vill påstå att sådana faktorer skulle ha varit ovidkommande kan naturligtvis göra detta. Vår uppfattning är däremot den motsatta och vi menar att förhållandena lett till en återverkan på så sätt att tillämpningen fått en politisk kantring som inte stämt överens med lagstiftningen och tillämpliga förarbeten. En för samerna – och i synnerhet oss – negativ syn kan naturligtvis också ha förstärkts av att länsstyrelsen vid utbildningsinsatser för renskötsel använt sig av sin Muonioutredning från 1990.

I det stora hela har tillämpningen således lett till något annat än som ursprungligen varit åsyftat. Den samiska rätten att till nöds ta emot skötesrenar från dem som haft det knapert ställt har utan författningsstöd övergått till en skyldighet att ta emot renar från dem som såvitt framgår i främsta rummet håller sig med renar som en hobby och ytterst själva genom sköteslegan bestämmer vad denna hobby skall få kosta. Att detta tillstånd för några år sedan fick författningsstöd är i högsta grad enkom politiskt förankrat och kan svårligen förenas med innehållet i regeringsformen.

Fråga har alltså varit om ett angrepp på en i grunden samisk rättighet och det gör inte saken bättre att tillämpningen fått fortgå år efter år och detta även efter det att Europakonventionen blivit direkt tillämplig från 1995. Det kan också på mycket goda skäl sättas i fråga hur pass genomtänkt förslaget var om att införa ett tvång att motta skötesrenar och om det var genomtänkt kan frågan ställas vilka bevekelsegrunder som ytterst varit avgörande. Det kan i detta sammanhang även nämnas att Forsén i anslutning till syneförrättning rörande ett par pator i Kengisforsen inför rättens ordförande uttryckt sin synnerliga tillfredsställelse över den samvaro som ägt rum med den statliga utredare som sedermera kom att ange ”att det inte är självklart att länsstyrelsen inte får meddela villkor om skyldighet att ta emot skötesrenar” och detta fastän hovrätten för Övre Norrland och kammarrätten i Sundsvall bedömt frågan på ett motsatt sätt och den inte då prövats av regeringsrätten (se SOU 2001:101 s 347 och jfr RÅ 2003 ref 69). Det är måhända överflödigt att nämna att utredaren inte tog kontakt med oss som närmast berörda av de olagligheter som förekommit under decennierna.

Det av oss förda resonemanget kan förtydligas med avseende på den olyckliga konstruktionen med skötesrenägare som överordnade koncessionshavaren (jfr riksdagens ombudsman den 18 april 1978 i ärende med dnr 3046-1976) och vi fäster oss då på nytt särskilt vid bestämmandet av sköteslegans storlek. Det naturliga vore förstås att den – som i liknande fall – reglerades genom en överenskommelse mellan koncessionshavaren och skötesrenägaren (se RÅ 2009 ref 69) och mer primitivt uttryckt skulle det nog framstå som märkligt om någon kom över till bonden med sina kreatur och dikterade inte bara att denne skulle ta hand om djuren utan även de villkor som ekonomiskt skulle gälla för skötseln. Som tillämpningen kommit att se ut är det emellertid just det som skett med avseende på koncessionsrenskötseln. Redan detta bör rimligen få rätten att iaktta försiktighet när det gäller att avgöra vilket antal skötesrenar som skall påtvingas en koncessionshavare.

Vårt syfte är alltså att få till stånd en annan tillämpning än den som sedan decennier varit allennarådande och vi menar att det väl går att nå dithän fastän det från juli 2006 införts en möjlighet att förplikta koncessionshavare att motta skötesrenar. Enligt rennäringslagen gäller att det i koncessionsbeslut skall anges ”i vad mån koncessionshavare är skyldig att ta emot skötesrenar”. Av detta följer att länsstyrelsen väl kan sätta antalet till noll men det viktiga nu för oss är att länsrätten finner sig kunna avvika från länsstyrelsens bedömning vilken vi inte kunnat få närmare motiverad eftersom länsstyrelsen vägrat att infinna sig vid den muntliga förhandlingen.

Under den muntliga förhandlingen har Forsén uppgett att Erkki avser att på nytt ansöka om koncession från 2011 men då för fler egna renar, att detta skulle medföra att antalet skötesrenar måste minska och att samebyn avser att tillstyrka att en sådan koncession meddelas. Om länsstyrelsen i så fall i vanlig ordning kommer att utgöra transportkompani för samebyn kan för övrigt bli beroende av hur kommunen ställer sig till frågan och personalunionen mellan vissa fastighetsägare/skötesrenägare och kommunen kan ju tänkas leda till att länsstyrelsen ändå avviker från samebyns uppfattning. Detta visar på nytt vikten av att länsrätten uttalar sig i sak även om vi menar att det kan ske först efter det att kammarrätten fattat sitt av oss yrkade återförvisningsbeslut. Vi har också redan i nuläget ett yrkande som stämmer överens med lagstiftningen och dess förarbeten.

Vad är det då som skulle tala för att Erkki framför oss skall beviljas koncession? Som vi förstår är det enkom det förhållandet att han nu står på bättre fot med vissa skötesrenägare än vi

gör. Vi avser däremot – som framgått – att bedriva en renskötsel som stämmer överens med lagstiftningen och dess förarbeten. Vi menar även att envar av oss har klart bättre förutsättningar än Erkki att bedriva en ordnad renskötsel som inriktas på naturbete. I detta ligger naturligtvis att vi kommer att lägga ned långt mer arbete och tid på renskötseln än som nu kännetecknar den form av renskötsel som nu bedrivs inom samebyn och som kan påstås endast till en del omfattad av meddelad koncession.

Forsén har åberopat att han haft erinringar mot innehållet i en uppsats som behandlat koncessionsrenskötseln. I korthet har han menat att uppsatsen är tendentiös och inte vittnar om något slag av objektivitet. För att rätten inte skall sväva i tvivelsmål om vad han menat läggs hans erinringar mot uppsatsen som bilaga 6 till detta yttrande. Innehållet i erinringarna har sedan bemötts och detta bemötande vidfogas nu som bilaga 7. Till detta är så att lägga att vi har tidigare erfarenhet av Forsén och mot en sådan fond framstår det för oss som klart att han nu har en helt annan framtoning än tidigare. Som vi ser det har han skickligt kommit att anpassa sig efter innehållet i dels den uppsats som han förfasat sig över, dels de inlagor som vi under det senaste året ingett till kammarrätten och länsrätten, dels vad vi anfört under den muntliga förhandlingen.

Vad rör den av Forsén upptagna frågan om objektivitet utgår den ju från den vanliga och mer nedärvda föreställningen enligt vilken den som på något sätt värnar om en sådan rättssäkerhet som kan utmynna i ett för samer gynnsamt resultat är subjektiv medan motsatta utgångar skulle uttrycka objektivitet. Det är för oss ej heller någon hemlighet att Pajala kommun inför förhandlingen den 25 mars 2001 i Pajala vände sig till länsrättens administrative chef med begäran om att ansvarig ordförande skulle bytas ut och ersättas med någon annan och till stöd för detta åberopade jävighet mot bakgrund av innehållet i domen den 10 november 1998 rörande koncessioner i Muonio sameby (jfr RÅ 2003 ref 69). Om Sattajärvi sameby ytterst låg bakom denna begäran är oss obekant och som vi ser det mindre intressant eftersom ledande inom kommunen har egna intressen att bevaka som skötesrenägare. Dessa tillhör inte ”småfolket”.

Rätten har utredningsskyldighet men det är på det hela taget vi som haft att söka få till stånd ett såväl processuellt som materiellt underlag. Mot bakgrund av att rätten ej ens ställt frågan om det finns någon prioritetsordning oss emellan kan den tanken föresväva att rätten redan bestämt sig för att ogilla våra besvär. Vi preciserar opåtalat ändå våra yrkanden på så sätt att koncession – med entledigande av Erkki – i första hand beviljas Lars-Göran Sunna, i andra

hand Bo Sunna, i tredje hand Stefan Sunna och i fjärde hand Nils-Erik Sunna. Ett sammanfattande yrkande utifrån att koncession endast skulle bedömas kunna meddelas för 1400 djur och att vi alla beviljas koncession får bli att envar av Lars-Göran Sunna och Bo Sunna tilldelas 450 egna renar och 150 skötesrenar och att envar av Stefan Sunna och Nils-Erik Sunna tilldelas 100 egna renar. Vi är naturligtvis öppna för en något annorlunda fördelning men det för oss avgörande måste vara att renskötseln bedrivs på ett sätt som stämmer överens med lagstiftningen och bakomliggande syften.

Vilka riktlinjer skall då sammanfattningsvis vara avgörande för en rättens bedömning i sak. Det är – som vi ser det – de som ges i författning med tillämpliga förarbeten och inga andra. I första hand skall renskötseln ställas mot andra areella näringar och de som är aktuella i det avseendet är jord- och skogsbruket. Det får då även beaktas att det egentliga jordbruket för en alltmer tynade tillvaro inom samebyns område. Det som i synnerhet måste framskjutas är vidare att renskötseln övergår till att bli ordnad så att den ej är till förfång för fastighetsägare eller andra i och utom samhällena. Dessutom – och inte minst – skall renskötseln syfta till att ge bärning åt koncessionshavare samtidigt som den skall ge utrymme för de mindre bemedlade att hålla sig med skötesrenar. Detta är i korthet vad vi anser skall vara avgörande i sakfrågan.

Sedan övergår vi till frågan om och i så fall i vad mån hänsyn skall tas till uppfattningar som i detta fall kan komma till uttryck genom Pajala kommun och samebyn själv. Naturligtvis skall sådana uppfattningar kunna beaktas men endast så länge de håller sig inom ramarna för lagstiftningen och inte botten i en rent emotionell ovilja mot – som nu – oss och/eller vilar på ett egenintresse. Samebyns uppfattningar av dylikt slag kan vi inte se skall ha någon som helst betydelse. Däremot skall rätten naturligtvis ta fasta på sådana rena sakuppgifter som samebyn och för all del tidigare även kommunen kan ha anfört till stöd för sina uppfattningar.

En annan aspekt som kan läggas på frågan om rättens avgörande i sak är den att det möjligen kan förefalla ”praktiskt” att nu inte ändra länsstyrelsens beslut eftersom frågan om koncession skall prövas på nytt för tid från 2011. Detta är som vi ser det dock helt ovidkommande. Vi har ett yrkande om koncession 2008-2010 och det förhållandet att länsstyrelsen genom manipulativa åtgärder sökt kringgå detta och till del också lyckats i sitt uppsåt och länsrätten sedan – utan att ha klart för sig hur länsstyrelsens förfarit – kommit att döma utifrån tankegången att decemberbeslutet vunnit laga kraft skall inte innebära att vi på nytt ställs åt sidan.

En ytterligare – även den ”praktisk” – fråga är den att ett bifall till våra yrkanden i sak skulle komma att få omvälvande konsekvenser för samebyn genom att antalet skötesrenar nödvändigtvis skulle bli färre. Detta följer emellertid redan av att länsstyrelsens beslut skall kunna överprövas av rätten. Länsrätten har därför också tidigare dristat sig till att avvika från länsstyrelsens bedömningar (se dom den 10 november 1998 i mål nr 377--386-98, dom den 30 mars 2001 i mål nr 781-00 och dom den 26 februari 2004 i mål nr 1328-03).

Vad slutligen gäller formuleringarna i domar som kommit att beröra oss ser vi fram mot att dessa fortsättningsvis bygger på fakta och inte på retoriska vändningar utan förankring i verkligheten. Till sådana hör exempelvis de påståenden som regeringsrätten – med avseende på korrespondensen mellan fastighetsutnyttjande och skyldighet att motta skötesrenar – tillåtit sig i RÅ 2003 ref 69 och kammarrättens motiveringar i avgörandet den 20 oktober 2005 (jfr vår besvärslaga till kammarrätten).

Den frågan kan ställas om syftet med ett länsrätts avgörande nu skulle vara att söka punktera vårt yrkande i första hand om en kammarrätts återförvisning till länsrätten. I vilket fall som helst ställer vi oss undrande till varför det just efter vår förtursbegäran i kammarrätten visas sådan iver i länsrätten som före denna begäran vägrat att påbörja en handläggning. Att vi överlag så visat oss mindre nöjda med den handläggning som allmänt förekommit i främst länsstyrelsen och kammarrätten men till viss del även i länsrätten måste också betraktas som förklarlig mot bakgrund av att vi kunnat se att den tidigare diskursen allt fortfarande är gällande och då innebärande att det skulle vara vi som utgör problemet och detta oberoende av vilka felaktigheter som begås av dem som har beslutande funktioner. Att vi kommer att fortsätta att kämpa för en korrekt – och transparent – handläggning även när det gäller oss står samtidigt klart.

Det förhållandet att det vad angår oss fattas avgöranden som kan betraktas som korrekta vill vi även se i ett större sammanhang. Ytterst gäller det maktutövningens legitimitet. En sådan måste bygga på de i regeringsformen uttryckta grundsatserna (se främst 1 kap 2 och 9 §§) och för domstolarna tillkommer den etiska norm som uttrycks i domareden (se 4 kap 11 § rättegångsbalken). I detta sammanhang kan även hänvisas till domarreglerna. Legitimiteten har under årens lopp anfränts genom den behandling som vi inom släkten Sunna utsatts för och vad som erfordras är en sinnesändring som inom myndigheter och domstolar leder till en diskursiv syn enligt vilken vi skall behandlas som fullvärdiga medborgare och inte som proble-

matiska undersåtar. Med en sådan utveckling skulle vi kunna förhålla oss till myndigheter och domstolar på ett helt annat sätt än vi nu måste göra.

I korthet innebär våra yrkanden i den processuella delen att rätten nu inte beslutar i sakfrågan utan avvaktar kammarrättens avgörande och att rätten häver decemberbeslutet i den del det gäller Erkki och då utan att återförvisning sker för ny handläggning och i den sakliga delen att Erkki entledigas som koncessionshavare och att vi insätts som sådana.

Vad sedan rör rättens fortsatta handläggning yrkar vi således vittnesförhör med tre namngivna tjänstemän i länsstyrelsen. Vi har inte för avsikt att begära förtursbehandling innan kammarrätten kommit till skott. För den händelse att handläggningen i länsrätten sedan kommer att dra ut på tiden kommer vi att vidhålla våra yrkanden med hänsyn till den betydelse ett avgörande kan ha utöver målet (jfr RÅ 1983 ref 2:59 och 1986 ref 83).

Kieksiäisvaara, den 14 mars 2010

Lars-Göran Sunna

Bo Sunna

Stefan Sunna

Nils-Erik Sunna